

Felhívás. A Magyar Jogászegylet nemzetközi jogi szakosztálya, amely egyben az International Law Association magyarországi csoportja, értesíti a jogász Kartársakat, hogy az International Law Association 1934. évi kongresszusát szeptember ötödikétől kezdődően Budapesten tartja. Nemzeti érdek, hogy ennek a kongresszusnak a magyar jogász társadalomhoz méltó sikerét a kongresszuson való impozáns részvételével hazánk jogászsága biztosítsa. Minthogy azonban a kongresszuson csak az vehet részt, aki tagja az I. L. A. magyarországi csoportjának, kérjük a Kartársakat, hogy a csoportba mielőbb lépjenek be. Jelentkezéseket elfogad dr. Ruhmann Emil, a Magyar Jogászegylet ügyvezető titkára (m. kir. Kúria, Telefon 21—5—72.) és dr. Geöcze Bertalan, az I. L. A. magyar csoportjának titkára (V., Báthory-u. 3. Telefon: 26—2—27). Tagsági díj a Jogászegyleti tagsági díjon felül évi 8 pengő.

A Magyar Jogászegylet elnöksége.

Az Országos Ügyvédotthon választását a polgármester megsemmisítette. Evvel kapcsolatban különféle híresztelések kerültek forgalomba. A valóság az, hogy a tavalyi választás időközi volt, amely azért vált szükségessé, mert a régi vezetőség tagjai között támadt egyenetlenségek miatt az Egyesület működése teljesen megbénult úgy, hogy a vezetőség jobbnak látta, ha lemond. A választás teljesen új vezetőséget állított az Egyesület élére, amelyben most virágzó élet indult meg. Két régi vezetőségi tag azonban megfellebbezte a választást azon az alapon, hogy ők nem mondtak a többiekkel le és így az ő helyüket nem lehetett volna betölteni. A polgármester ezt a hibát tényleg megállapította, de megállapította azt is, hogy a régi vezetőség mandátumának a helyreállítása veszélyeztetné az Egyesület működését, miért is az időszaki választás megsemmisítésével általános tisztújítást rendelt el. A határozat azonban nem jogerős, mert azt mindkét részről megfellebbezték a belügyminiszterhez.

A tőzsdebiróságok nemzetközi jelentősége. (Dr. Kende Ernő előadása.) A Civiljogászok Vitatársaságában Dr. Kende Ernő tőzsdei jogügyi titkár a fenti címmel f. évi január 31-én előadást tartott, amelyet főbb vonásaiban az alábbiakban ismergetünk.

A magánjog jelentős területén a forgalmi jog terén az egyéni kezdeményezés, az egyéni szabályozás, szóval az egyéni szabadság uralkodik és az állam magatartása a forgalmi joggal szemben közömbösséget mutat. Ennek magyarázatát az alapul szolgáló gazdasági rend kötetlensége adja. Ha ez a kötetlenség módosul, vagy megszűnik, a magánjogi szabályoknak is más képük lesz. A multnak, de különösen a közelmultnak a tapasztalatai kétségtelen bizonyítékai annak, hogy a kötetlen gazdasági rendszer jobban elégíti ki a szükségleteket, mint a gazdálkodás kényszerítő módon való mesterséges irányítása. Ha bizonyos rendkívüli körülmények indokoltá is teszik a beavatko-

zást, ez a beavatkozás csak átmeneti lehet, mert a gazdasági élet eleven organizmus és így a természetes folyamatot megakasztó beavatkozás az egész szervezetnek, az egész gazdasági életnek megbetegedésére is vezethet.

Vázolta előadó a gazdasági szabadság tanának alaptételeit és kiemelte, hogy a gazdasági élet egyensúlya természetes módon alakuló gazdasági tényezők egymásrahatásának spontán következménye. A legfőbb gazdaságsszabályozó faktor az áralakulás, amely maga is eredője más gazdasági tényezőnek, a keresletnek és kínálatnak, ezek irányítják az árat, viszont ugyanakkor az ár a keresletet és kínálatot. Az ár ily módon szabályozza úgy a termelést, mint a fogyasztást. Ugyaníly automatikus szabályozó a kamat, amely a tőkekeresletet és tőkekínálatot irányítja, automatizáló szerepe van a pénznek, az arany-nak is, kiegyensúlyozó jelentősége pedig a hitelnek, a vállal-kozási kezdeményezésnek. Mindezek a természetes gazdasági tényezők teljes hatályukban csak akkor érvényesülhetnek, ha az állam úgy a kereslet, mint a kínálat oldalán biztosítja a szabadságot. Ez a megállapítás adja okát az állam közömbös-ségének a forgalmi jog terén a szabad gazdasági rendszer mel-lett. Az államnak ez a közömbössége a háborúban szűnt meg és rendszeres, céltudatos beavatkozássá változik, ha valóra válik az irányított gazdálkodás, de még inkább, ha egyes terme-lési ágak monopolizáltak. Az állami beavatkozásnak a jog-szabályok jellegére az a kihatása, hogy a gazdasági jog szabá-lyai eredeti formájukból kivetkőznek, mindinkább cogens jog-szabályokkal szaturálódnak át, aminek folytán a forgalmi jog szabályainak magánjogi jellege szenved csorbát.

A tőzsde a szabad, természetes gazdasági fejlődés szülöttje. Így tehát a gazdasági szabadság megszorításával a tőzsde is veszít jelentőségéből. A tőzsde a gazdasági szabadságot, a gaz-dasági kötetlenségét, az állami be nem avatkozást szolgálja. Főhivatása a reális áralakulás kifejlesztése, ami részben a kész-áruüzlet terén történik az egyidőben különböző piacokon ki-alakult árak egyensúlyba hozásával, részben pedig a határidő-üzlet terén a különböző időpontokban kialakult árak nivellálá-sával. Hogy a tőzsdék ezt a gazdasági hivatásukat betölthessék, speciális jogszabályokra van szükségük. Ezek a különleges jog-szabályok a szokványok. De szüksége van a tőzsdének külön szakbíróra is, amelyet főleg a perviták alapjául szolgáló ügyletek különleges tényállása tesz indokolttá, amely a csupán jogi képzettségű bíró előtt szakértő alkalmazását igénylő ide-geen matéria. Ezzel szemben a tőzsdebíró benne él a gazdasági életben, rendelkezik szakismeretekkel és a mérlegelés teljes szabadságával, perjogi formákhoz nem kötötten ítélt. Így alakult ki azután a tőzsdebírótság az áralakulásnak nemzetgazdasági, sőt világgazdasági jelentőségű tényezőjévé. Főfeladata: mind-azoknak az akadályoknak az elhárítása és mindazoknak a viss-szaéléseknek, nemkülönben bizonytalanságoknak és ezekből folyó bizalmatlanságnak a megszüntetése, amelyek a megfelelő, reális áralakulás útjában állnak, továbbá védelme a kereskedői szoliditásnak, tisztességnek és hűségnek.

A tőzsdebíróság történelmi előzményeit előadó a római jog korára vezeti vissza, arra az időpontra, amikor a győzelmes háborúk után a római polgár kénytelen volt már idegenekkel kereskedni. A római bíróságnak idegenekkel szemben nem lévén ítélkező joga, a nehézkes, formalisztikus római jog különben sem volt alkalmas a népek közötti érintkezésben támadt viták elbírálására, — így alakult ki azután a kötetlenség a méltányosság, a „fides” jegyében egy új jog, amelynek létesítésében szereplő fórumok különleges bíróságok voltak (praetor peregrinus, recuperatores), amelyek a régi merev formákat mindinkább kiszorították. Ez a jogszolgáltatás keltette életre a ius gentiumot és így alakult ki a klasszikus római jog. A középkorban a céhrendszerből kiindulva, Franciaországban fejlődött ki először a külön kereskedelmi bíróság, amelynek intézményét Németország, Olaszország, Spanyolország, Portugália, Ausztria és Magyarország is átvette. Nálunk az 1729: XLIV. t.-c.-ben találjuk az erre vonatkozó első törvényi szabályozást a könyvkivonati perekre (processus auszugales) vonatkozóan. A modern peres eljárás a kereskedelmi bíróságokat mindinkább kiszorította és ma már csupán Franciaországban áll fenn a tőzsdebíróságokéhoz hasonló szervezetben.

A tőzsde legfőbb célja a reális átalakulás elérése. Ehhez a forgalom biztonságára van szükség. A forgalom biztonságát viszont a szokványok hivatottak előmozdítani. Igaz, hogy a szokványok az ügyleteket bizonyos mértékben uniformizálják, ez azonban csak a formára vonatkozik, de nem érinti a lényegét. A kötött formára különösen a nemzetközi kereskedelemben van szükség. Az itt jelentkező „Gleichschaltung” nem hat ki az üzletfelek személyére, csupán az üzletkötés és lebonyolítás formájára. A szokványok védik a forgalom biztonságát azzal, hogy ennek akadályait: a késedelmet, a szerződészegést megtorolják. A tőzsdebíróságoknak azonban igen jelentős negatív működésük is van, amely abból áll, hogy nem nyújtanak jogsegélyt járatlan személyekkel szemben és ha az ügyletkötések nem szolgálják a termelés és fogyasztás érdekeit (pl. meg nem engedett határidőügyletek) és ekkép meghamisítják a reális árképződést, a jogsegélyt az ilyen ügyletektől megtagadják.

A tőzsdebíróságok igen jelentékeny prohibítív szerepet is kifejtenek, mert elvi jelentőségű határozataikkal irányítják a tőzsdei kötések és egységes joggyakorlat kifejlesztésével hatást gyakorolnak nemcsak a speciális tőzsdei, hanem az általános jogfejlődésre is.

A tőzsdebíróságoknak az a működése, hogy a tőzsdei üzleti élet irányításával befolyást gyakorolnak az áralakulásra, nemzetközi jelentőségű. Az egyes tőzsdék ugyanis egyfelől a közöttük fennálló kapcsolatnál fogva, a világtőzsdéken kialakult árak hatása alatt állanak, másfelől pedig mindegyik tőzsde szerepet játszik az áralakításban. Minthogy pedig a tőzsdebíróságok ítélkezéseikkel az egyes tőzsdén mutakozó áralakulást befolyásolják, ítélkezéseikkel még a világpiacon árat is irányítják. A tőzsdebíróságoknak egy másik nemzetközi jelentősége abban

jut kifejezésre, hogy az egyes tőzsdék szokványai lényegileg azonosak, egyes kérdéseket (így a mintavonás módját) egyöntetűen szabályoznak és mivel a tőzsdei forgalom mindenütt az uniformizálás, a forgalom biztonságának, a kereskedelmi tisztesség és hűség jegyében bonyolódik le, a különböző tőzsdebíróóságok joggyakorlata lényegileg azonos. A közösségnek egyik példája az is, hogy az egyes tőzsdebíróóságok nehezebb, bonyolultabb esetekben megkeresik egymást a joggyakorlat közlése iránt.

Rámutatott az előadó arra is, hogy nem egy új jogintézmény kialakulása fűződik a tőzsdebíróósághoz. Így a gazdasági lehetetlenülés fogalmát a háború kitörése után a mi tőzsdebíróóságunk vetette fel először és a valorizációs bírói praxis kiépítésében is jelentős szerepe volt a budapesti tőzsdebíróóságnak.

A tőzsdebíróóságok nemzetközi jelentőségéhez tartozik végül az egyes államok tőzsdebíróósági határozatainak külföldön való végrehajthatósága. Genfben 1927. évben létrejött ugyan a külföldi választottbíróósági döntések végrehajthatósága tárgyában egy nemzetközi megállapodás, ehhez azonban a konferencián résztvevő államok nagy része nem csatlakozott, így Magyarország sem járult ahhoz hozzá. Az elzárkózottságnak főleg jogpolitikai és gazdaságpolitikai háttere van; a végrehajthatóság megnehezítése vagy megghiúsítása védővámhoz hasonló fegyver az egyes államok kezében.

Az előadó a fentiekben kivonatosan ismertetett előadását annak a megállapításával fejezte be, hogy a mai viszonyok között, a gazdasági elzárkózottság idejében a tőzsdék és tőzsdebíróóságok jelentik az alig számbavehető egyéb nemzetközi kapcsolatok mellett azt a köteléket, amelyek az egyes államok teljes gazdasági elzárkózottságát megakadályozzák.

Az előadás befejeztével dr. Székely Lajos a szabad gazdasági rendszernek a régi terjedelemben való helyreállításának szükségességét hangoztatta, dr. Blau György a tőzsdebíróósági határozatok végrehajthatóságának kérdésével foglalkozott, dr. Beck Salamon pedig záróbeszédében ugyanehhez a kérdéshez szólt hozzá, de egyben rámutatott arra is, hogy az államnak a forgalmi joggal szemben mutatott közömbössége nem az állam félreállítását jelenti, hanem csak azt, hogy az állam a rendező tevékenységet átengedni ugyan a feleknek, a felek rendelkezése azonban lényegileg így is az állami akarat megnyilvánulása, mert mihelyt az állam a saját szempontjaival nem tartja összeegyeztethetőnek a felek rendelkezését, nyomban közbelép korlátozó, cogens intézkedéseivel.

Dr. Schleiffer Pál.

Dr. Nánássy Béla: A nemzetközi fuvarjog revíziója; az új „Római” egyezmény — címén tartott előadást 1934. január 20.-án a Magyar Jogászegylet Hiteljogi Szakosztályában. Az előadó rámutatott az immár negyvennégy éves Berni vasúti áru fuvarozási egyezménynek, és ezen egyezmény időszakonként megismétlődő revíziójának nagy nemzetközi jelentőségére. Az elmúlt év őszén tartott legutolsó revíziós értekezlet eredményeit tartalmazza a „Római” egyezmény, amely remélhetőleg már 1935. év folya-